

Ігнатуша А. Л. Особливості роботи з дітьми в стресових ситуаціях / А. Л. Ігнатуша // Освіта України в умовах військового конфлікту на Донбасі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Лисичанськ 27 лютого 2017 р.). – Лисичанськ : ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка». – Лисичанськ : ФОП Чернов О. Г. – 2017. – С. 58–61.

У статті розглянуто роль та значення надання психологічної допомоги дітям та особливості роботи з ними в стресових ситуаціях. З'ясовано складові соціально-психологічного супроводу внутрішньо переміщених осіб і членів родин учасників АТО.

Ключові слова: психологічна допомога, інформаційна війна, стресова ситуація.

Ігнатуша Алла Леонідівна

ВП «Лисичанський педагогічний коледж ЛНУ імені Тараса Шевченка»,
м. Лисичанськ

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ДІТЬМИ В СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЯХ

Події, які відбуваються зараз в Україні, вкрай складна соціально-політична ситуація у суспільстві, військовий конфлікт на Донбасі показали необхідність соціально-психологічного захисту і психологічної допомоги як дітям і окремим людям, так і цілим соціальним групам. Десятки тисяч людей змушені покинути свої домівки і тимчасово переміститися в інші регіони нашої держави. За останніми даними Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) понад 230 тисяч людей стали вимушеними переселенцями. Є сім'ї, що втратили житло, своїх близьких, є поранені.

За даними психологічного дослідження, що проводилося під егідою Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ на Донбасі, майже 40% дітей віком 7–12 років та більше половини дітей віком 13–18 років стали безпосередніми свідками подій, що пов'язані з війною. Відповідно 14 % та 13 % бачили танки та іншу військову техніку, 13 % та 22 % бачили бої та сутички, 4 % і 15 % побиття знайомих людей, 6 % та 5 % стали свідками погроз застосування зброї. Декілька дітей з опитаних бачили вбитих і поранених. 76 % дітей віком 7–12 років та 43 % дітей віком 13–18 років відчували страх, коли ставали свідками таких подій.

У зв'язку з цим, суттєво підвищується роль та значення надання психологічної допомоги такій категорії дітей. У цілому, на сьогоднішній день ситуація складна тим, що протистояння триває і важко передбачити час та спосіб його завершення. Це посилює тривожні настрої в суспільстві, страхи, розчарування і вимагає адекватної роботи працівників психологічної служби.

З метою попередження або мінімізації негативних наслідків конфліктних подій важливо формувати знання у дітей, батьків та педагогічних працівників про ситуацію, що склалася. Особливо це стосується

необхідності відстеження нових законів та інших нормативно-правових актів, які активно зараз приймаються з метою захисту та надання допомоги особам у складних життєвих обставинах. Своєчасне донесення такої інформації до дітей, батьків та педагогічних працівників сприятиме зверненню по допомогу від осіб, які її потребують, водночас запобігаючи більш складним наслідкам перенесених подій.

На підставі здійсненого аналізу соціальних, психологічних, правових, педагогічних проблем внутрішньо переміщених осіб і членів родин учасників АТО складові соціально-психологічного супроводу можна розділити на такі напрямки роботи:

- виявлення осіб «групи ризику», зокрема з категорії сімей учасників АТО;
- вивчення соціально-психологічних особливостей даної групи дітей та соціально-педагогічного впливу мікросередовища навчального закладу на вихованців шляхом спостереження, бесід, опитування експертів, інтерв'ювання, тестування, аналізу документів тощо;
- здійснення аналізу їх потреб, які можуть бути досить специфічними;
- надання допомоги в межах своїх можливостей і компетентності;
- перенаправлення в органи державної влади, волонтерські групи, громадські організації;
- формування знань про соціально-політичну ситуацію в Україні та зміни у правовому законодавстві стосовно даної категорії сімей.

У зв'язку з ситуацією, що склалася на Україні, основні питання, пов'язані з соціально-психологічною роботою з дітьми учасників АТО – це індивідуальні підходи у наданні допомоги в подоланні стресів, психологічних розладів, страхів, попередженні виникнення складних життєвих ситуацій. Важливою є моральна та психологічна підтримка тих сімей, батьки яких ще не повернулися і тих, які вже демобілізовані. Сьогодні слід звернути увагу на

- створення сприятливого соціально-психологічного клімату в навчально-виховному закладі та оптимізація змісту соціально-психологічної просвіти педагогічних працівників і батьків;
- недопущення своїми діями або бездіяльністю повторної травматизації учасників навчально-виховного процесу;
- перенаправлення дітей, батьків, педагогів у разі потреби до інших спеціалістів (психотерапевта, невролога, психіатра, юриста);
- використання міжсекторальної взаємодії (за потреби звернення до закладів служби з надзвичайних ситуацій тощо) з пропозицією співпраці та координації зусиль у наданні допомоги тим, кому вона потрібна;
- залучення до надання психологічної допомоги висококваліфікованих психологів, соціальних педагогів, психотерапевтів.

Сучасне протистояння та війна – це, перш за все, інформаційна війна, які чинять тиск на розум та психіку людей. Інформаційні війни є інформаційними технологіями, що впливають на інформаційні системи,

маючи на меті введення в оману масової чи індивідуальної свідомості, виведення з ладу або десинхронізацію процесів управління суспільством та його складовими, передовсім військовими [11]. Різні види системного впливу здійснюються на індивідуальну і масову свідомість. Таких впливів достатньо багато: стаття в газеті, телепередача, тоталітарна секта, порада авторитетної людини чи експерта тощо. Усе це приклади того, як інформація впливає на прийняття нами рішень. Сучасний розвиток інноваційних технологій дозволяє швидко і масово поширювати інформацію, яку при цьому можна змінити до невпізнання. Усе це робиться для маніпуляцій думками, емоціями, ставленнями і врешті-решт поведінкою.

Процес інформування – це процес відбору фактів. І факти, які ми вкладаємо собі у голову, напряму пов'язані з нашим світоглядом. Навіть один і той самий факт може бути по-різному сприйнятий двома різними людьми, незалежно від того, правдивий він чи ні. І часто людина не може сприйняти факт (навіть багаторазово підтверджений) виключно через те, що має зовсім іншу картину уявлень у себе в голові. Проблема ще в тому, що телебачення склало іншу систему сприйняття інформації – емоційність замість аналітичного мислення. Емоційне збудження змушує нас шукати все більше інформації, проводити час за монітором у пошуках новин. Тож нам намагаються підкинути все більше інформації, часто неправдивої. Навіть якщо ми їй не віримо чи її пізніше спростують, свою справу вона зробила і посіяла зерно недовіри.

Як протидіяти інформаційним війнам? Необхідно вчитися (і навчати) відфільтровувати інформацію, а також знизити емоційне сприйняття. Варто говорити собі, що в кожній стороні є свої інтереси й інформація фільтрується відповідно до них. Шукати інші джерела, що можуть підтвердити чи спростувати факти. Виділити для себе декілька видань та журналістів чи громадських діячів, думці яких можете довіряти. Дуже важливо знаходити не тільки підтвердження своєї точки зору, але й шукати раціональні аргументи в інших.

Варто знати, що як би дітей не оберегати від інформації, вона до них буде надходити, оскільки діти відвідують дитячі садочки, школи, спортивні секції та гуртки і мають змогу спілкуватися з однолітками та отримувати від них новини чи іншу інформацію.

Тому краще за все, якщо дорослі будуть самостійно інформувати дітей, при цьому враховуючи вікові особливості спілкування.

Основною допомогою в надзвичайних ситуаціях для дітей є:

- відповідна до віку фактична інформація;
- зрозумілі, відкриті пояснення того, що відбувається і, можливо, буде потреба повертатися до цієї розмови не один раз;
- допомога у висловленні своїх почуттів через розмову, гру, малювання тощо;
- дитина може потребувати поради, як реагувати на запитання інших дітей (наприклад, якщо хтось із батьків постраждав чи загинув, чи, можливо, через інші обставини);

- відпочинок, заняття улюбленими справами, що викликають задоволення;
- загальна підтримка як у сім'ї, так і в навчальному закладі;
- знайомий звичний розпорядок дня для відновлення відчуття спокою;
- регулярні запевнення, що все буде добре, що близькі люди піклуються і дбають про безпеку.

Буремні події останніх років показали значення і велику цінність окремої особистості, її роль у суспільно-історичних змінах. Одночасно стала очевидною необхідність соціально-психологічного захисту і психологічної допомоги як окремим людям, так і цілим соціальним групам. У часи соціальних потрясінь якраз і виявляється увесь наявний потенціал особистості. У такі часи кожна людина «показує своє справжнє обличчя», увесь свій особистісний потенціал. Сказане стосується і педагогічних працівників. У даний час кожен професіонал має показати суспільству, все на що він здатний, виявити високий професіоналізм, відповідальність перед людьми, чуйність і повагу до кожної особистості.

Література:

1. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді: навч. посіб. – К.: Центр навч. л-ри, 2005. – 176 с.
2. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика / Г. Г. Почепцов [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://pidruchniki.ws/18000102/politologiya/informatsiyni_vi-yni
3. Протидія булінгу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stop-bullying.gov/>